

فرصت ها و تهدیدهای ناشی از فن آوری اطلاعات در ترویج فرهنگ کتابخوانی از دیدگاه

دانشجومعلمان

ستاره موسوی^{*۱}

(۱) دکتری برنامه ریزی درسی، مدرس دانشگاه، اصفهان، ایران

*نویسنده مسئول: setarehmousavi@gmail.com

تاریخ پذیرش مقاله ۱۴۰۲/۰۶/۰۴

تاریخ دریافت مقاله ۱۴۰۲/۰۴/۲۰

چکیده

کتابخوانی در سالهای اخیر در برابر گسترش کارکردهای فناوریها گامهایی رو به عقب داشت، بنابراین هدف پژوهش حاضر بررسی فرصت ها و تهدیدهای ناشی از فن آوری اطلاعات در ترویج فرهنگ کتابخوانی از دیدگاه دانشجومعلمان دانشگاه فرهنگیان شهر اصفهان می باشد. روش پژوهش توصیفی بوده، جامعه آماری شامل دانشجومعلمان دانشگاه فرهنگیان اصفهان بوده است. با استفاده از روش نمونه گیری تصادفی طبقه ای، تعداد ۳۴۲ نفر از آنها، به عنوان نمونه انتخاب شدند. ابزار اندازه گیری، پرسشنامه محقق ساخته، شامل ۴۶ سؤال بر اساس طیف ۵ درجه ای لیکرت بوده، که فرصت ها و تهدیدها را در سه حیطه شناختی، عاطفی و رفتاری کتابخوانی سنجیده است. تجزیه و تحلیل داده ها نشان داد مهمترین فرصت های شناختی فناوریها: تنوع بخشی به فعالیتهای تربیتی و فراغت محور، در حیطه عاطفی: تمایل به محتواسازی مناسب و تفکیک موضوعات، و در حیطه رفتاری: متنوع ساختن اوقات فراغت دانش آموزان است. مهم ترین تهدیدها، در حیطه شناختی: ضعیف شدن درک مطلب و یادسپاری، در حیطه عاطفی: کاهش تفکر و تعمق در مسائل و دنباله روی از منابع بی اعتبار در رسانه ها و در حیطه رفتاری، ایجاد زمینه جدایی از تعالیم اصیل کتب می باشد.

کلید واژگان: فناوری اطلاعات، کتابخوانی، دانشجو معلمان

مقدمه

کردن یکی از شاخص های کشورها محسوب می شود. در واقع، این مطالعه است که باعث تسهیل مهارت های فکری و اخلاقی است، چرا که سطوح معرفتی انسان وابسته به مطالعه است.

ظهور اینترنت انسان امروزی را به گونه ای شگرف تحت تاثیر خود قرار داده است که یکی از اثرات آن به اشتراک گذاری منابع کتابخانه ای برای استفاده کاربران بوده است که خود می تواند به عنوان یک ابزار مفید برای ترویج فرهنگ کتابخوانی باشد. با توجه به قابلیت هایی که فضای مجازی در برقراری ارتباطات دارد، لذا نهادهای

توسعه فردی و اجتماعی شهروندان جامعه به خصوص جوانان یکی از اهداف مهم نهادهای فرهنگی است، که اساس پیشرفت در هر اجتماعی محسوب می گردد. توسعه فردی و اجتماعی افراد متأثر از عوامل مختلفی است که یکی از این عوامل میزان کتابخوانی افراد است. کتابخوانی، به مهارتها و عاداتی گفته می شود که باعث افزایش انگیزه مطالعه و یادگیری در افراد می شود و کتابخوانی را به مطالعه ای مؤثر با بازدهی بالا تبدیل می کند (اوسوالد و بیکر^۱، ۲۰۱۰). از طرف دیگر، مطالعه

^۱ . Oswald & Baker

اطلاعات در ابعاد شناختی، عاطفی و رفتاری کتابخوانی پردازد، تا بتواند با ایجاد روشنگری لازم در زمینه فرصت‌ها و تهدیدهای فن‌آوری اطلاعات، سیاستگذاران نهادهای فرهنگی را در بسترسازی برای گسترش فرصت‌ها و تسهیل سیاست‌های مناسب آن یاری بخشد.

در ادامه به خلاصه‌ای از پژوهش‌های مرتبط پرداخته شده است:

پژوهش مرادمنند (۱۳۸۹) نشان داد که مهم‌ترین عوامل بازدارنده مطالعه غیردرسی از دیدگاه دانشجویان عبارتند از: گرانی کتاب، عدم دسترسی به کتاب‌های مورد علاقه، حجم زیاد تکالیف دانشگاه، تماشای تلویزیون، نداشتن فرصت کافی برای مطالعه، ضعف تبلیغات، عادت نداشتن به مطالعه از دوران کودکی، کمبود کتابخانه‌های عمومی، بها ندادن مردم به علم، خوشبین نبودن به آینده، برنامه‌های تفریحی، مشکلات اقتصادی، استفاده از اینترنت، تیراژ پایین کتاب‌ها و بازی‌های رایانه‌ای. مهم‌ترین عوامل مشوق مطالعه غیردرسی عبارتند از: داشتن عادت به مطالعه از دوران کودکی، داشتن کتابخانه شخصی، توسعه مراکز کتاب‌خوانی، تشویق اساتید، معلمان، والدین و دوستان، وجود کتابخانه در محل تحصیل، آموزش روش مطالعه، افزایش درآمد خانواده، سطح تحصیلات، موقعیت اجتماعی اعضای خانواده، برگزاری مسابقات کتاب‌خوانی.

تلویزیون می‌تواند از طریق تبلیغات صحیح (۳۲٪) درصد، ساخت برنامه‌هایی درباره کتاب (۲۰٪) درصد و معرفی کتاب‌های مختلف (۱۸ درصد)، بر عادت کتاب‌خوانی نوجوانان تأثیر مثبت بگذارد. بین مدت زمان تماشای تلویزیون و تشویق نوجوانان به کتاب‌خوانی و همچنین بین شاخص میزان «مطالعه غیر درسی» پاسخ‌گویان و میزان «تماشای تلویزیون» نوجوانان، رابطه معناداری وجود دارد (میرحسینی و محمدی، ۱۳۹۱).

پژوهش دادگران، خرازی و دبلشکی (۱۳۹۶) حاکی از آن است عضویت در صفحات مربوط به کتاب در اینستاگرام، باعث گرایش کاربران آنها به کتابخوانی می-

مرتبط با امر کتابخوانی می‌توانند از این فضا به نحو مطلوب برای ترویج فرهنگ کتابخوانی استفاده کنند (ابوطالبی، ۱۴۰۰).

رشد شتابان فناوری‌های نوین، الگوی ارتباطات فردی و گروهی در جوامع را نیز دچار دگرگونی کرده است. لزوم بررسی اثرات فناوری‌های اطلاعاتی و ارتباطی بر روابط انسانی در شرایط کنونی بر کسی پوشیده نیست (خلقتی، ۱۳۸۹: ۱). با تعمق در وضعیت کنونی دنیای اطلاعات، درمی‌یابیم که بهره‌گیری از فن‌آوری‌های نوین گریزناپذیر است. استفاده از فن‌آوری‌های نوین در قرن ۲۱ پیامدهای عمیقی در زندگی اجتماعی انسان خواهد داشت (زین و موروگایا، ۲۰۰۴).

فناوری اطلاعات و ارتباطات به عنوان ابزاری قدرتمند در پاسخ به چالش‌های آموزشی استفاده شده و با فراهم کردن امکان دستیابی به پایگاه‌های اطلاعاتی، افق‌های تازه‌ای را در دنیای آموزشی ایجاد کرده است (آداک و آداک، ۲۰۱۹: ۲). اما گسترش روزافزون فن‌آوری اطلاعات، با همه فوایدش، از آسیب‌هایی نیز برخوردار است که همگان بویژه سیاستگذاران، مربیان و خانواده‌ها باید بدان واقف باشند. البته سخن گفتن از آسیب‌های فن‌آوری اطلاعات، به معنای نگاه منفی بدان نیست بلکه بیانگر این واقعیت است که این پدیده، دارای کارکردهای مثبت و منفی می‌باشد. با ملاحظه این مهم، بررسی مسائل ناشی از کاربرد فن‌آوری اطلاعات ضروری می‌نماید. بدین منظور، پژوهشگر قصد دارد تا از دیدگاه‌های دانشجویان معلمان بهره‌برده و به بررسی فرصت‌ها و تهدیدهای فن‌آوری اطلاعات، در ترویج فرهنگ کتابخوانی پردازد. از آنجا که دانشجویان به عنوان نسل تأثیرگذار در آیند کشور محسوب شده و کاهش حضور این قشر در زمینه کتابخوانی می‌تواند تأثیر چشمگیری در توسعه فرهنگی اجتماعی جامعه داشته باشد؛ لذا با توجه به مبانی نظری و پیشینه پژوهش‌های انجام شده، پژوهش حاضر درصدد است تا به بررسی فرصت‌ها و تهدیدهای فن‌آوری

1. Zain & Murugaiah

2. Adac & Adac

مطالعه هادیانفرد و غیبی (۱۳۹۷) نشان داد میانگین میزان مطالعه و همچنین وجود انگیزه برای مطالعه در بین دانشجویان پایین است. می توان با استفاده از یک برنامه-ریزی هدفمند، بستر مناسبی برای مطالعه دانشجویان فراهم ساخت. طاهری پور و یزدانی (۱۳۹۸) نشان داد که تماشای برنامه های ترویج کتابخوانی در تلویزیون با فرهنگ مطالعه دانشجویان رابطه دارد که برای رسیدن به این نتیجه به بررسی نتیجه مولفه های فرهنگ مطالعه استناد شده است.

همراز (۱۳۹۸) نشان می دهد که چگونه میتوان از ظرفیتهای صدا و چندرسانه ای ها، برای تصویرسازی ذهنی کتابهای شنیداری کودکان و بزرگسالان و امکانات جدید چندرسانه ای در آموزش تاریخ به تنهایی یا به صورت مکمل دیگر روشهای آموزشی استفاده کرد.

بر اساس یافته های همراز و الفت (۱۴۰۲) مخاطبان به دلیل شنیداری بودن، سهولت دسترسی و ویژگی همه جایی همه زمانی بودن اقبال بیشتری نسبت به کتاب صوتی دارند. ۱) تولید کتاب صوتی به عنوان رسانهای نوین منجر به افزایش مطالعه مخاطبان و در نتیجه ترویج فرهنگ کتابخوانی شده است. ۲) در حوزه تولید کتاب صوتی عناصر و مؤلفه هایی که بر اساس پاسخ متخصصان بایستی مورد توجه قرار گیرد کارگردانی شدن کتاب صوتی، انتخاب گویندگان مناسب، کیفیت مطلوب ضبط، استفاده صحیح از موسیقی، انتخاب ژانرهای مناسب این مدیوم، تولید اثر به فراخور نیاز مخاطب است تا رضایتمندی مخاطبان فراهم شود.

پژوهش سیج^۱ و دیگران (۲۰۱۹) نشان داد که درک و یادگیری فراگیران از منابع چاپی و الکترونیکی تقریباً به یک اندازه است اما در بین دانشجویان، مطالعه منابع دیجیتالی بیشتر مورد توجه بوده است. همچنین نتایج نشان داد میزان مطالعه دانشجویان در فضای مجازی و استفاده از منابع دیجیتال بیش از فراگیران در سطح مدرسه

شود. بین محتوای صفحات مربوط به کتاب در اینستاگرام و گرایش کاربران به کتابخوانی رابطه وجود دارد. همچنین بین وجود صفحات مربوط به نهادهای فرهنگی و بزرگان فرهنگ در اینستاگرام و گرایش کاربران به کتابخوانی رابطه وجود دارد.

شبکه های اجتماعی در ایجاد عادت به مطالعه نقش داشته و دانشجویان مورد مطالعه در استفاده از این شبکه ها با مشکلاتی نظیر کندی سرعت و قیمت بالای اینترنت، قیمت بالای منابع چاپی و عدم آشنایی با سایت ها و فیلترینگ مواجه هستند. با توجه به نقش شبکه های اجتماعی در تبادل اطلاعات، ضروری است در مورد قابلیت های این شبکه ها تلاش شود (صمیعی، قبادی و حریری، ۱۳۹۹).

بیچرانلو، غفوری و مهربان (۱۳۹۶) معتقدند کشور ما از نظر میزان مطالعه در سطح مطلوبی قرار ندارد. اما تلویزیون با توجه به گستردگی و عمومیت مخاطبانش می تواند در تحقق کتابخوانی نقش مهمی را ایفا کند و لازمه این امر، ایجاد پیوند قوی و تعامل متولیان ترویج کتابخوانی با رسانه تلویزیون به منظور بهره برداری از امکانات موجود برای ارتقای مطالعه و کتابخوانی است. پژوهش قاضی زاده و جهانشاهی (۱۳۹۷) بیانگر آن است که از لحاظ اولویت میزان استفاده کاربران از انواع شبکه های اجتماعی، به طور کلی گروه سایت های شبکه های اجتماعی با میانگین (۶/۵۷) بیشترین و گروه ابزارهای کتاب و کتابخوانی با میانگین (۵/۲۴) کمترین میزان استفاده در بین کاربران را به خود اختصاص داده اند. همچنین از لحاظ استفاده هر گروه از شبکه های اجتماعی، در بین گروه سایت های شبکه های اجتماعی، فیس بوک با میانگین ۲/۶۸؛ از بین گروه ابزارهای تلفیقی وب- موبایل، تلگرام با میانگین ۳/۸۸؛ در میان گروه ابزارهای چندرسانه ای، اسکایپ با میانگین ۲/۳۲ و از میان گروه ابزارهای کتاب و کتابخوانی، شبکه کتابخوانان حرفه ای با میانگین ۲/۴۵ بیشترین استفاده را به خود اختصاص دادند.

^۱ -Sage

مطالعه دانش‌آموزان دارد، اما بیشتر دانش‌آموزان خواندن داستانی را به خواندن درسها ترجیح می‌دهند.

با توجه به اهمیت فناوری و چالش‌های حوزه مطالعه و کتابخوانی، پژوهش حاضر در تلاش بوده است تا با توجه به مبانی نظری بلوم در راستای یادگیری به بررسی فرصتها و تهدیدهای فناوری در ابعاد مختلف شناختی، عاطفی و رفتاری در ترویج فرهنگ کتابخوانی بپردازد.

بلوم در رده بندی خود، یادگیری را به سطوح مختلفی تقسیم می‌کند و به این ترتیب به آموزشگران این امکان را می‌دهد که به طور آگاهانه آموزش خود را پیرامون مباحث درسی با اهداف آموزشی و سطح انتظار خود از فراگیران منطبق سازند چارچوب این طبقه بندی در سه حوزه زیر انجام گرفت: الف) حوزه شناختی. ب) حوزه عاطفی. ج) حوزه روانی حرکتی

حوزه شناختی: هدف‌های شناختی با آنچه فراگیر باید بفهمد سروکار دارد. در این حیطه، هدف‌ها از ساده‌ترین سطوح شناخت به پیچیده‌ترین و از امور ذاتی محسوس به امور معنوی و غیر محسوس تنظیم شده است. این هدف‌ها شامل ۶ سطح به شرح ذیل است: ۱- دانش ۲- فهمیدن ۳- به کار بستن ۴- تجزیه و تحلیل ۵- ترکیب ۶- ارزشیابی و قضاوت.

حوزه عاطفی: حیطه عاطفی که برخی به آن حیطه نگرشی نیز نام داده‌اند، در واقع از مهمترین انتظاراتی است که از یادگیری فراگیران در هر سطحی از آموزش می‌رود. نگرشها در واقع باورها و اعتقادات زیرساز رفتارهای افراد می‌باشند. سطوح یادگیری در این حیطه به پنج طبقه تقسیم می‌شوند:

۱- دریافت و توجه کردن ۲- پاسخ دادن ۳- ارزش-گذاری ۴- سازمان‌دهی ارزش‌ها ۵- تبلور ارزش‌های سازمان یافته در شخصیت.

حوزه روانی - حرکتی: این حیطه شامل مهارت‌های عملی در زمینه‌های فنی و حرفه‌ای، تربیت بدنی، هنر، کار آزمایشگاهی و امثال آنهاست که سطوح زیر را دربر می‌گیرد: ۱- مشاهده و تقلید ۲- اجزای عمل بدون

است. پژوهش اوگبورن و کورپوز^۱ (۲۰۱۹) نتیجه نشان می‌دهد که تاثیرات مثبت فناوریها بر مهارت‌های مطالعه و خوانداری فراگیران رو به افزایش است و اگر استفاده از فناوری با آموزش و فرهنگ سازی مناسب صورت بگیرد می‌تواند مهارت خواندن و درک فراگیران را افزایش دهد. تا برنو سال^۲ و همکاران (۲۰۲۰) نشان داد که خواندن

منابع چاپی بین جوانان همچنان رواج دارد، البته این میزان در مقایسه با اقبال خواندن کتاب چاپی بین بزرگسالان بیشتر است. جوانان علیرغم حضور زیاد در فضای اینترنت، حضور مستمر در فضای اجتماعی و پایگاههای اطلاعاتی را مطالعه محسوب نکرده و همچنان مطالعه کتاب چاپی را مطالعه معتبر می‌دانند. عبدالسمت و عبدالعزیز^۳ (۲۰۲۰) مطالعه یادگیری چند رسانه ای را به عنوان رویکردی برای آموزش درک مطلب مورد بررسی قرار دادند. برای دستیابی به هدف از طرح اقدام پژوهی استفاده شد. نتایج نشان می‌دهد که اجرای یادگیری چندرسانه‌ای در آموزش درک مطلب مفید است، زیرا ترکیب عناصر چند رسانه‌ای فرآیند درک را دارای داربست می‌کند. از سوی دیگر، صدا کمترین تأثیر را در کمک به دانش‌آموزان در درک اطلاعات دارد.

وو، کالابرس و کورنپرابست^۴ (۲۰۲۱) تلاش کردند واقعیت مجازی را به عنوان یک راه حل امیدوارکننده برای خواندن اخبار در دسترس و لذت بخش برای افراد کم بینا پیشنهاد کنند. در نهایت، یک جعبه ابزار باز با استفاده از گرافیک‌های مبتنی بر مرورگر را ارائه کردند که اصول طراحی را از مطالعه ما پیاده سازی می‌کند.

پیدو و ساجیتنو^۵ (۲۰۲۲) با استفاده از روش کیفی سعی دارد تصویر جامع و واضحی از تاثیر فناوریهای نوین بر رفتار، عادات ۱۲ پاسخ دهنده ارائه کرد. نتایج این مطالعه نشان داده است که فناوری تأثیر مثبتی بر علاقه به

1 - Ogborn Corpuz

2 - Taberero Sala

3 - Abdul Samat & Abdul Aziz

4 - Wu, H. Y., Calabrèse, A., & Kornprobst, P.

5 - Pido & Sujitno

واقع با بهره گیری از نمونه گیری طبقه ای جامعه به گروه های همگن تقسیم شده، به طوری که افراد در هر طبقه همگن باشند).

ابزار جمع آوری اطلاعات پرسشنامه محقق ساخته می باشد. پرسشنامه دارای ۴۶ سوال بسته پاسخ با طیف پنج گزینه ای لیکرت (خیلی زیاد- زیاد - متوسط- کم - خیلی کم) بوده که به ترتیب نمره ۵-۴-۳-۲-۱ به آنها تعلق می گرفت. پرسشنامه مذکور تهدیدها و فرصتهای ناشی از گسترش فن آوری اطلاعات در ترویج فرهنگ کتابخوانی را در سه مولفه شناختی، عاطفی و روانی- حرکتی مورد بررسی قرار داده است. برای ساخت پرسشنامه با توجه به لحاظ کردن نظریه یادگیری بلوم (یادگیری در سه بعد شناختی، عاطفی و روانی- حرکتی) ملاک قرار گرفت تا نگاه جامعی به تاثیرات چندگانه فناوری بر ابعاد مختلف فرهنگ کتابخوانی صورت گیرد. پژوهشگر با بررسی و مطالعه مبانی نظری، یافته های پیشین در زمینه رسانه و کتابخوانی و پیگیری نظرات متخصصان دانش شناسی و تکنولوژی آموزشی به ساخت پرسشنامه پرداخته است. به منظور تعیین روایی محتوایی پرسشنامه، از نظرهای ۱۲ نفر از اساتید جامعه شناسی و علوم تربیتی که در این زمینه از تخصص لازم برخوردار بوده اند، استفاده گردید. برای برآورد پایایی سوالات از آلفای کراباخ استفاده شد. پس از انجام مطالعه مقدماتی بر روی ۳۶ نفر از افراد جامعه، پایایی ۰/۹۹ برآورد گردید.

یافته ها

فرصتها و تهدیدهای فن آوری اطلاعات در حیطه های شناختی، عاطفی و روانی- حرکتی ترویج فرهنگ کتابخوانی با کمک آزمون t تک متغیره نشان داده شده است.

سؤال ۱: از نظر دانشجوی معلمان، فرصتهای فن آوری اطلاعات در حیطه شناختی ترویج فرهنگ کتابخوانی تا چه اندازه است؟

کمک ۳- دقت در عمل ۴- هماهنگی حرکات ۵- عادی شدن عمل (بختیاری، ۱۳۹۶).

با عنایت به مطالب فوق الذکر، سوالات پژوهش عبارتند از:

سؤال ۱: از نظر دانشجوی معلمان، فرصتهای فن آوری اطلاعات در حیطه شناختی ترویج فرهنگ کتابخوانی تا چه اندازه است؟

سؤال ۲: از نظر دانشجوی معلمان، فرصتهای فن آوری اطلاعات در حیطه عاطفی ترویج فرهنگ کتابخوانی تا چه اندازه است؟

سؤال ۳: از نظر دانشجوی معلمان، فرصتهای فن آوری اطلاعات در حیطه رفتاری ترویج فرهنگ کتابخوانی تا چه اندازه است؟

سؤال ۴: از نظر دانشجوی معلمان، تهدیدهای فن آوری اطلاعات در حیطه شناختی ترویج فرهنگ کتابخوانی تا چه اندازه است؟

سؤال ۵: از نظر دانشجوی معلمان، تهدیدهای فن آوری اطلاعات در حیطه عاطفی ترویج فرهنگ کتابخوانی تا چه اندازه است؟

سؤال ۶: از نظر دانشجوی معلمان، تهدیدهای فن آوری اطلاعات در حیطه رفتاری ترویج فرهنگ کتابخوانی تا چه اندازه است؟

روش شناسی

تحقیق از نظر هدف در گروه تحقیقات کاربردی و از حیث روش از نوع توصیفی است. جامعه آماری را کلیه دانشجوی معلمان دانشگاه فرهنگیان شهر اصفهان به تعداد ۳۰۶۵ نفر تشکیل دادند که از این تعداد با استفاده از جدول کرجسی مورگان و روش نمونه گیری تصادفی متناسب با حجم، ۳۴۲ نفر انتخاب شدند که از این تعداد ۲۲۱ دانشجوی معلم دختر و ۱۲۱ دانشجوی معلم پسر بودند (به علت عدم تجانس در دانشگاه فرهنگیان شهر اصفهان در زمینه جنسیت، رشته تحصیلی و پردیسهای مربوطه، جامعه پژوهشی به «طبقات» مختلف تقسیم شدند، در

جدول ۱. فرصت‌های شناختی فن آوری اطلاعات در ترویج فرهنگ کتابخوانی با میانگین فرضی (۳)

سؤالات	میانگین	انحراف معیار	t	سطح معناداری
۱. شناخت انواع فناوریها و معرفی آن به دیگران	۳/۱۶	۱/۲۸	۱/۹۱	۰/۰۵
۲. بسط آگاهی کودک و نوجوان در زمینه کارکردهای متفاوت فناوری	۳/۳۸	۱/۳۲	۴/۷۱	۰/۰۰۱
۳. رشد آگاهی در زمینه نمودهای مشکلات به صورت مجازی	۳/۲۶	۰/۹۸	۴/۲۸	۰/۰۰۱
۴. تنوع بخشی به فعالیتهای تربیتی و فراغت محور	۳/۴۲	۱/۲۳	۵/۴۰	۰/۰۰۱
۵. شناسایی الگوهای مطلوب در حیطه فناوری	۳/۲۵	۱/۳۲	۲/۹۹	۰/۰۰۳
۶. افزایش دانش واژگانی و زمینه‌ای	۲/۶۲	۱/۲۶	۴/۷۴	۰/۰۰۱
۷. محتواسازی مناسب و تفکیک موضوعات شناختی	۳/۳۳	۱/۴۳	۳/۶۱	۰/۰۰۱
۸. افزایش آگاهی اجتماعی شناختی	۲/۶۸	۱/۳۳	۳/۷۳	۰/۰۰۱
۹. یادگیری الکترونیک و آموزش مجازی	۳/۳۱	۱/۰۳	۵/۰۸	۰/۰۰۱

اساس نظرات فرصت‌های فن آوری اطلاعات در حیطه شناختی کتابخوانی به لحاظ آماری نیز معنادار می باشد.

سؤال ۲: از نظر دانشجو معلمان، فرصت‌های فن آوری اطلاعات در حیطه عاطفی ترویج فرهنگ کتابخوانی تا چه اندازه است؟

نتایج نشان می‌دهد بیشترین میانگین نمره پاسخ‌ها مربوط به "تنوع بخشی به فعالیتهای تربیتی و فراغت محور"، با میانگین ۳/۴۲ و کمترین میانگین مربوط به "افزایش دانش واژگانی و زمینه‌ای" با میانگین ۲/۶۲ بوده است. در تحلیل استنباطی به منظور بررسی سطح معناداری از آزمون «t» در سطح خطای ۵ درصد استفاده شد که با توجه به اینکه میانگین‌های حاصله بزرگتر از میانگین فرضی (۳) بوده، بنابراین می‌توان نتیجه گرفت بر

جدول ۲. نتایج آزمون t تک متغیره، مقایسه میانگین نظرات، فرصت‌های فن آوری اطلاعات در حیطه عاطفی با میانگین فرضی (۳)

سؤالات	میانگین	انحراف معیار	t	سطح معناداری
۱۰. علاقه مندی به گروه‌هایی مطالعه در فضای مجازی	۳/۱۶	۱/۳۷	۱/۶۹	۰/۰۹
۱۱. ایجاد علاقه مندی به تنوع در فعالیتهای فراغت کودک و نوجوان	۳/۰۸	۰/۹۸	۱/۶۱	۰/۱۱
۱۲. گسترش علاقه به کتاب‌های الکترونیکی	۳/۱۸	۱/۱۲	۲/۴۷	۰/۰۱
۱۳. نیل کودک و نوجوان به دایره روابط گسترده تر	۲/۵۷	۱/۳۳	۵/۲۰	۰/۰۰۱
۱۴. توسعه و ترویج فرهنگ مطالعه و کتابخوانی	۲/۶۰	۱/۱۶	۵/۴۹	۰/۰۰۱

۰/۰۰۱	۵/۶۸	۱/۱۴	۲/۵۹	۱۵. تقویت پیوند عاطفی میان علاقه مندان به کتاب
۰/۰۰۸	۱/۷۵	۱/۲۳	۳/۱۴	۱۶. افزایش علاقه‌مندی دانش آموزان نسبت به استفاده از جستجوگرها برای پاسخ سوالات
۰/۰۰۱	۳/۸۸	۱/۳۰	۳/۳۴	۱۷. تمایل به محتواسازی مناسب و تفکیک موضوعات
۰/۰۰۲	۳/۱۹	۱/۳۲	۲/۷۲	۱۸. افزایش علاقه و احساس نیاز نسبت به دانش دیجیتالی
۰/۰۰۵	۱/۹۹	۱/۵۲	۳/۱۸	۲۰. تقویت بُعد زیباشناختی دانش‌آموزان مبتنی بر کارکردهای فناوری
۰/۰۰۴	۲/۹۲	۱/۳۵	۳/۲۶	۲۱. تقویت تمایل به کسب مهارت‌های فناوری در دانش‌آموزان

فرصت های فن آوری اطلاعات در حیطه عاطفی کتابخوانی به لحاظ آماری معنادار می باشد.

سؤال ۳: از نظر دانشجو معلمان، فرصت های فن آوری اطلاعات در حیطه رفتاری ترویج فرهنگ کتابخوانی تا چه اندازه است؟

نتایج نشان می دهد بیشترین میانگین نمره پاسخ ها مربوط به "تمایل به محتواسازی مناسب و تفکیک موضوعات"، با میانگین ۳/۳۴ و کمترین میانگین مربوط به "تقویت پیوند عاطفی میان علاقه مندان به کتاب" با میانگین ۲/۵۹ بوده است. در تحلیل استنباطی به منظور بررسی سطح معناداری از آزمون «t» در سطح خطای ۵ درصد استفاده شد که با توجه به اینکه میانگین های حاصله بزرگتر از میانگین فرضی (۳) بوده بنابراین می توان نتیجه گرفت بر اساس نظرات دانشجویان،

جدول ۳. نتایج آزمون t تک متغیره، مقایسه میانگین نظرات، فرصت های فن آوری اطلاعات در حیطه رفتاری با میانگین فرضی (۳)

سؤالات	میانگین	انحراف معیار	t	سطح معناداری
۱۹. شکوفاسازی مهارتهای فنی و دیجیتالی کودک و نوجوان	۳/۲۲	۱/۳۶	۲/۵۵	۰/۰۱
۲۲. متنوع ساختن اوقات فراغت دانش‌آموزان	۳/۷۲	۱/۴۷	۷/۶۷	۰/۰۰۱
۲۳. تقویت گرایش به شرکت در مسابقات و جشنواره های آنلاین	۳/۳۴	۱/۵۳	۳/۳۷	۰/۰۰۱
۲۴. گسترش همکاری بین دانش‌آموزان	۳/۰۸	۱/۴۹	۰/۸۵	۰/۴۰
۲۵. گسترش حضور دانش‌آموزان در زمینه جستجوگری و رفع کنجکاوی علمی	۳/۵۲	۱/۳۲	۶/۲۷	۰/۰۰۱
۲۶. مطالعه سریع و آزادانه اخبار و اطلاعات	۲/۵۸	۱/۲۰	۵/۶۲	۰/۰۰۱
۲۷. افزایش مطالعه آنلاین و کتابهای دیجیتالی	۳/۶۹	۱/۴۵	۷/۴۲	۰/۰۰۱

"مطالعه سریع و آزادانه اخبار و اطلاعات" با میانگین ۲/۵۸ بوده است. در تحلیل استنباطی به منظور بررسی سطح معناداری از آزمون t در سطح

نتایج نشان می دهد بیشترین میانگین نمره پاسخ ها مربوط به "متنوع ساختن اوقات فراغت دانش-آموزان"، با میانگین ۳/۷۲ و کمترین میانگین مربوط به

آوری اطلاعات در حیطه رفتاری کتابخوانی به لحاظ آماری معنادار می باشد.
سؤال ۴: از نظر دانشجو معلمان، تهدیدهای فن آوری اطلاعات در حیطه شناختی ترویج فرهنگ کتابخوانی تا چه اندازه است؟

خطای ۵ درصد استفاده شد؛ که با توجه به اینکه میانگین های حاصله در تمامی سؤالات به جز سؤال ۲۶ بزرگتر از میانگین فرضی (۳) بوده، بنابراین می توان نتیجه گرفت بر اساس نظرات، فرصتهای فن

جدول ۴. نتایج آزمون t تک متغیره، مقایسه میانگین نظرات، تهدیدهای فن آوری اطلاعات در حیطه شناختی کتابخوانی با میانگین فرضی (۳)

سؤالات	میانگین	انحراف معیار	t	سطح معناداری
۲۸. جهت دهی افکار به سمت امور سطحی	۳/۶۴	۱/۳۷	۷/۳۶	۰/۰۰۱
۲۹. کاهش تمرکز پایدار و عمیق	۳/۲۳	۱/۱۹	۲/۹۷	۰/۰۰۳
۳۰. از دست رفتن اطلاعات اصلی و توسل به اطلاعات فاقد منبع دقیق	۳/۷۹	۱/۳۸	۹	۰/۰۰۱
۳۱. ایجاد تردید در عقاید و ارزشهای اخلاقی	۲/۵۷	۱/۴۱	۶/۴۹	۰/۰۰۱
۳۲. ضعیف شدن درک مطلب و یادسپاری	۳/۸۸	۱/۲۷	۱۱/۰۸	۰/۰۰۱
۳۳. پذیرش عاداتهای غلط مطالعه	۲/۷۹	۱/۴۹	۲/۳۰	۰/۰۰۲

معلمان، تهدیدهای فن آوری اطلاعات در حیطه شناختی به لحاظ آماری معنادار می باشد.

سؤال ۵: از نظر دانشجو معلمان، تهدیدهای فن آوری اطلاعات در حیطه عاطفی ترویج فرهنگ کتابخوانی تا چه اندازه است؟

نتایج نشان می دهد بیشترین میانگین نمره پاسخ ها مربوط به "ضعیف شدن درک مطلب و یادسپاری"، با میانگین ۳/۸۸ و کمترین میانگین مربوط به "پذیرش عاداتهای غلط مطالعه" با میانگین ۲/۷۹ بوده است.

در تحلیل استنباطی به منظور بررسی سطح معناداری از آزمون t در سطح خطای ۵ درصد استفاده شد، که با توجه به این که میانگین های حاصله در تمامی سؤالات به جز سؤال ۳۳، بزرگتر از میانگین فرضی (۳) بوده بنابراین می توان نتیجه گرفت بر اساس نظرات دانشجو

جدول ۵. نتایج آزمون t تک متغیره، مقایسه میانگین نظرات، تهدیدهای فن آوری اطلاعات در حیطه عاطفی کتابخوانی با میانگین فرضی (۳)

سؤالات	میانگین	انحراف معیار	t	سطح معناداری
--------	---------	--------------	---	--------------

۰/۰۰۱	۳/۶۹	۱/۲۸	۳/۳۱	۳۴. کاهش اشتیاق به مطالعه
۰/۰۰۷	۱/۷۹	۱/۴۴	۲/۸۸	۳۵. اعتیاد به فضای مجازی و فراموشی کتاب
۰/۰۰۲	۳/۱۴	۱/۳۲	۲/۷۵	۳۶. تغییر ذائقه فرهنگی و مطالعاتی
۰/۰۰۱	۴/۲۶	۱/۳۶	۳/۳۶	۳۷. ایجاد نشاط و معنی بخشی کاذب به زندگی
۰/۰۰۱	۶/۸۴	۱/۳۲	۳/۵۸	۳۸. گرایش به آسیب‌های اخلاقی در محیط فرهنگی و اجتماعی
۰/۰۰۱	۹/۵۸	۱/۳۵	۳/۸۱	۳۹. کاهش تفکر و تعمق در مسائل و دنباله روی از منابع و سخنان بی اعتبار در رسانه ها
۰/۰۰۱	۶/۲۸	۱/۴۳	۳/۵۸	۴۰. فروکاستن از جایگاه کتاب به عنوان منبع معتبر

نظرات، تهدیدهای فن آوری اطلاعات در حیطه عاطفی به لحاظ آماری معنادار می باشد.

سؤال ۶: از نظر دانشجو معلمان، تهدیدهای فن آوری اطلاعات در حیطه رفتاری ترویج فرهنگ کتابخوانی تا چه اندازه است؟

نتایج نشان می دهد بیشترین میانگین نمره پاسخ ها مربوط به " کاهش تفکر و تعمق در مسائل و دنباله روی از منابع و سخنان بی اعتبار در رسانه ها "، با میانگین ۳/۸۱ و کمترین میانگین مربوط به " تغییر ذائقه فرهنگی و مطالعاتی " با میانگین ۲/۷۵ بوده است. در تحلیل استنباطی به منظور بررسی سطح معناداری از آزمون « t » در سطح خطای ۵ درصد استفاده شد، که با توجه به اینکه میانگین های حاصله بزرگتر از میانگین فرضی (۳) بوده؛ بنابراین می توان نتیجه گرفت که بر اساس

جدول ۶. نتایج آزمون t تک متغیره، مقایسه میانگین نظرات، تهدیدهای فن آوری اطلاعات در حیطه رفتاری کتابخوانی با میانگین فرضی (۳)

سطح معناداری	t	انحراف معیار	میانگین	سؤالات
۰/۰۰۸	۲/۶۹	۱/۲۸	۳/۲۳	۴۱. تفوق ارزش های فناورانه بر ارزش های مبتنی بر کتابهای معتبر
۰/۰۰۱	۴/۳۶	۱/۳۹	۳/۳۹	۴۲. مطالعه کم عمق
۰/۰۰۱	۸/۳۰	۱/۳۱	۳/۶۸	۴۳. ایجاد زمینه جدایی از تعالیم اصیل کتب
۰/۰۰۵	۲/۸۶	۱/۳۲	۲/۷۶	۴۴. بی تفاوتی رفتاری نسبت به مطالعه و کتابخوانی
۰/۰۰۱	۴/۲۶	۱/۳۶	۳/۳۶	۴۵. کاهش روحیه پژوهش دانش آموزان به واسطه کتابخوانی

نتایج نشان می‌دهد بیشترین میانگین نمره پاسخ‌ها مربوط به "ایجاد زمینه جدایی از تعالیم اصیل کتب"، با میانگین ۳/۶۸ و کمترین میانگین مربوط به "بی تفاوتی رفتاری نسبت به مطالعه و کتابخوانی" با میانگین ۲/۷۶ بوده است. در تحلیل استنباطی به منظور بررسی سطح معناداری از آزمون t در سطح خطای ۵ درصد استفاده شد، که با توجه به اینکه میانگین‌های حاصله در تمامی سؤالات به جز سؤال ۴۴ بزرگتر از میانگین فرضی (۳) بوده بنابراین می‌توان نتیجه گرفت بر اساس نظرات، تهدیدهای فن‌آوری اطلاعات در حیطه رفتاری کتابخوانی به لحاظ آماری معنادار می‌باشد.

بحث و نتیجه‌گیری

پژوهش حاضر در راستای بررسی فرصت‌ها و تهدیدهای فناوری اطلاعات و ارتباطات در تربیت فرهنگ کتابخوانی نشان داده است که مهم‌ترین فرصت‌های شناختی فناوریها در تربیت فرهنگ کتابخوانی: تنوع بخشی به فعالیت‌های تربیتی و فراغت محور، مهم‌ترین فرصت‌های فناوریها در حیطه عاطفی: تمایل به محتواسازی مناسب و تفکیک موضوعات، و در مهمترین فرصت‌های فناوریها درحیطه رفتاری: متنوع ساختن اوقات فراغت دانش‌آموزان است. بر اساس یافته‌ها میزان فرصت‌های شناختی فناوری اطلاعات و ارتباطات در کتابخوانی بیشتر از معیار تعیین شده بوده است.

از بررسی یافته‌ها استنباط میشود که فناوری با ارائه متنوعی از محتوای کتابها در کارکردهای متنوع در جذب مخاطب نسبت به کتاب بسیار تاثیر گذار بوده و فناوریها با بسط فعالیت‌های تفریحی فراگیران، مهارت‌های آنها را رشد داده و دایره واژگان فرد بالاتر می‌برند. به نوعی می‌توان گفت فناوری فضای یادگیری مجازی را ایجاد کرده است.

در گویه عاطفی نیز نتایج نشان داده است میزان فرصت‌های فناوری اطلاعات ارتباطات در حیطه عاطفی در همه گویه‌ها به جز گویه «ایجاد علاقه مندی به تنوع در فعالیت‌های فراغت کودک و نوجوان» بیشتر از معیار تعیین شده بوده است و در مجموع فرصت‌های عاطفی در سطح مطلوب بوده است. اینگونه استنباط می‌شود که فناوری افراد را به برقراری ارتباط گروهی در فضای مجازی علاقه منده نموده و همین کارکرد گروه‌های مجازی می‌تواند با تاثیر مثبت در زمینه توجه به کتابخوانی صرف شود. در این راستا با بسط محتوای الکترونیکی به عنوان جزء جدایی‌ناپذیر از زندگی فراگیر، مهارت‌های وی نیز در زمینه استفاده از فناوری به منظور یادگیری و جستجو محتوای مناسب بسط می‌یابد. قابل ذکر است فرصت‌های عاطفی در گویه ایجاد تنوع به فعالیت‌های فراغت کودک و نوجوان معنادار نبوده است و این نتیجه را می‌توان به این دلیل دانست که با گسترش فضای مجازی در زندگی بخش اعظم فعالیت‌های کودک و نوجوان در قالب فضای مجازی محقق می‌شود و به نوعی آنها را از محیط زندگی واقعی و رشد روانی اجتماعی آن دور خواهد نمود. در نتیجه کاربست متعادل ملاک ارزشمندی هر تغییری محسوب می‌شود.

بر اساس یافته‌ها میزان فرصت‌های رفتاری فناوری در همه گویه‌ها به جز گویه ایجاد مشارکت بین فراگیران بیشتر از معیار تعیین شده بوده و در مجموع میزان فرصت‌های رفتاری در سطح مطلوب بوده است. با بررسی برآورد می‌شود که فناوری با فعال سازی نقش کودک و نوجوان در فرایند یادگیری مهارت‌های فنی آنها را رشد داده و تمایل آنها به حضور در فضای مجازی و مطالعه منابع مختلف را رشد می‌دهد به گونه‌ای که بعضاً نسل جدید در مسابقات و جشنواره‌های آنلاین شرکت نموده و منابعی را مطالعه می‌کنند. البته نتیجه گویه گسترش همکاری بین دانش‌آموزان معنادار نبوده است. این نتیجه را می‌توان به داین دلیل دانست که ارتباطات در

یافته‌های مرتبط با تهدیدهای عاطفی در کتابخوانی بیشتر از معیار تعیین شده بود و در مجموع میزان تهدیدهای عاطفی در سطح معنادار بوده است. بنابراین فضا مجازی باعث می‌شود که کتاب‌های اصیل رو به فراموشی رود و نسل جدید به تبع الگو برداری از رویه جاری به جای فعالیتهای رشد مدار بدون هدف در اینترنت سیر نموده و به مرور دچار اعتیاد به به اینترنت شوند و این شرایط خود تهدیدی جدی برای مطالعه است. می‌توان گفت در این زمینه رفتار والدین و معلمان بسیار تاثیرگذار خواهد بود زمانی که آنها الگو استفاده مثبت از فناوری به منظور بسط آگاهی و مطالعه باشند می‌توانند در ترویج علاقه کودک و نوجوان در زمینه کتابخوانی موثر باشند.

یافته‌های مربوط به تهدیدهای رفتاری فناوری در کتابخوانی بیشتر از معیار تعیین شده بوده و در مجموع میزان تهدیدهای رفتاری در سطح معنادار بوده است.

از نتایج تحلیل می‌شود که بسط فناوری در همه عرصه‌های زندگی تدریجاً باعث تسلط و برتری ارزش‌های فناورانه بر ارزش‌های کتاب محور می‌شود و با تسلط فناوری و حذف کارکردهای اطلاع‌یابی گذشته مطالعه جستجو عمیق کمرنگ خواهد شد و بعضاً مطالعه بدون هدف و مجازی در قالب یک جستجو در یک سایت غیرمعتبر خلاصه می‌شود. دوری از کتابخوانی و کم‌توجهی به ترویج این فرهنگ در فضایی مجازی می‌تواند به پیگره ملی آسیب جدی وارد کند به گونه‌ای که نسل جدید با رویکرد مصرف‌گرایی و غیر تامل‌گرایانه برده استعمارگران فرهنگی برده خواهند شد. در نتیجه حضور مستمر متخصصان فرهنگی در اجرای محتواهای مجازی و ترویج کتاب در فضای مجازی بیش از پیش ضروری است.

نتایج در این زمینه به صورت مستقیم و غیر مستقیم با یافته‌های هادیان فرد و غیبی (۱۳۹۷)، مرادمنند (۱۳۸۹)، تابرترنسالا و همکاران (۲۰۲۰) همسو است. این پژوهشها بر تهدیدهای ناشی از گسترش فناوری اطلاعات و

فضای مجازی به صورت نمادین شکل می‌گیرد و در بخش اعظم اوقات شخصیت واقعی افراد به خصوص در سنین پایین تر نمایش داده نمی‌شود و به همین دلیل ماهیت ارتباطات مجازی چندان واقعی نبوده است و تاثیر مثبت زیادی بر رشد مهارت‌های اجتماعی آنها نخواهد داشت.

نتایج به صورت مستقیم و غیر مستقیم با یافته‌های ابوطالبی (۱۴۰۰)، آداک و آداک (۲۰۱۹)، صمیعی و همکاران (۱۳۹۹)، دادگران و همکاران (۱۳۹۶) همسو است. این پژوهشها بر فرصتهای کاربست فناوری اطلاعات و ارتباطات در ترویج آگاهی و فرهنگ کتابخوانی تاکید دارند.

مهم‌ترین تهدیدها، در حیطه شناختی: ضعیف شدن درک مطلب و یادسپاری، در حیطه عاطفی: کاهش تفکر و تعمق در مسائل و دنباله‌روی از منابع و سخنان بی اعتبار در رسانه‌ها و در حیطه رفتاری: ایجاد زمینه‌های جدایی از تعالیم اصیل کتب می‌باشد.

یافته‌های مرتبط با تهدیدهای شناختی فناوری در کتابخوانی بیشتر از معیار تعیین شده بود و در مجموع تهدیدها در سطح معنادار بوده است. از بررسی اینگونه نتیجه گرفته می‌شود که فناوری با گسترش اطلاعات فاقد منابع معتبر در بسترهای مختلف، ارائه اطلاعات تخصصی توسط افراد غیر آگاه زمینه سطحی‌نگری را در کودک و نوجوان ایجاد می‌کند به گونه‌ای که آنها از ابتدا عادت می‌کنند هر نوع اطلاعات در فضای مجازی را بدون تفکر بپذیرند. از طرفی با بسط جذابیت‌های بصری در فضای مجازی تمرکز فراگیر کاهش یافته و همزمان محرک‌های مختلفی را دریافت می‌کند و نمود آن عملکرد فراگیران در عصر کرونا بود که بیانگر مشارکت پایین فراگیران در یادگیری مجازی بود به عبارتی می‌توان گفت فراگیر برای هر مبحثی با جستجویی ساده هر اطلاعاتی که دریافت می‌کند به عنوان آگاهی تلقی و با دیگران به اشتراک می‌گذارد و در نتیجه فرهنگ کتابخوانی با تهدید روبه‌رو خواهد شد.

ارتباطات بر کاهش میزان مطالعه و علاقه مندی افراد به کتابخوانی اشاره داشته است.

در کل از یافته‌ها اینگونه استنباط می‌شود فضای مجازی با تمام دست‌آوردهای جدیدی که داشته، با این وجود تهدیدها جبران‌ناپذیر بر فرهنگ عمومی جامعه بشری نیز داشته است. یکی از پیامدهای مخرب و ویرانگر فضای مجازی تغییر گرایش‌های فرهنگی جامعه بوده است. تأثیر منفی و مخرب فضای مجازی بر سرانه مطالعه جوامع انسانی را به خوبی می‌توان در دست‌نوشته‌ها و پژوهش‌های محققان خارجی نیز مشاهده کرد. کسانی که ساعات طولانی از شبانه‌روز اسیر و گرفتار مطالب فراوان و سطحی پیام‌رسان‌های داخلی و خارجی شده و دائم به دنبال مطالعه اخبار و حوادث و روزمرگی‌های دیگران در فضای پیام‌رسانی شده‌اند کمتر حوصله مطالعه، پژوهش و کتابخوانی‌های علمی را پیدا می‌کنند. از سویی دیگر استفاده صحیح و آشنایی با کارکردهای مختلف فناوری‌ها می‌تواند زمینه‌ساز پیشبرد فرهنگ کتابخوانی باشد. بسط فضای مجازی موجب فراهم شدن فرصت‌هایی برای جوانان و نوجوانان در راستای کتابخوانی می‌گردد که برشمردن و شناسایی این فرصت‌ها باعث استفاده بهینه از آنها می‌شود. در صورت استفاده صحیح و مناسب از ظرفیت‌های فضای مجازی می‌توان ارتقای پیشرفت تحصیلی، افزایش سرعت یادگیری، تفکر و استدلال عمیق‌تر، حمایت از مطالعه خود راheber و بالا رفتن اعتماد به نفس در نوجوانان را انتظار داشت. فضای مجازی و رسانه می‌تواند با فراهم نمودن محتواهای متفاوت و متنوع و آرایه‌اشکال مختلف و جذاب اطلاعات به قشر دانش‌آموز و دانشجو در استفاده از منابع علمی به روز مبتنی بر علایق و توانایی کمک نماید. از دلایل نگاه منفی به فضای مجازی در زمینه کتابخوانی را می‌توان به دلایل روانی، اجتماعی نسبت داد. مشتمل بر مواردی از قبیل عدم فرهنگ‌سازی، ضعف در مهارت مدیریت زمان، انگیزه و علاقه پایین و توجه ناکافی به کارکردهای رسانه‌های دیجیتال و مجازی در زمینه رشد آگاهی و مهارت

های شناختی و فراشناختی و.. دانست. در واقع، استفاده مؤثر از رسانه بیشتر به زمینه‌های روانی اجتماعی و سازمانی استفاده‌کنندگان بستگی دارد تا به امکاناتی که خود فضای مجازی ارائه می‌دهد. عامل کمبود تجهیزات، کمبود حمایت‌های نهادی، باور نداشتن مزایای فضای مجازی اعتماد نداشتن و محدودیت زمان از موانع پذیرش فرصت‌های فضای مجازی و رسانه در بسط کتابخوانی می‌باشد. بنا بر تحقیقات انجام شده، بر خورد با چالش‌ها امری اجتناب‌ناپذیر است و یکی از عوامل به وجود آمدن چالش‌ها نبود آگاهی صحیح و درست و استفاده نامناسب می‌باشد (فیلیمویکز، ۲۰۱۴) دانش، نگرش، انگیزه کافی و بهبود امکانات و تجهیزات لازم می‌تواند این چالش‌ها را به فرصت تبدیل کند (عبیدالله و رحمان، ۲۰۱۸).

در کل فناوریهای اطلاعاتی باید با توجه به ویژگی‌های رشد شخصیت ذهنی، عاطفی، روانی و اجتماعی مخاطبان و نیازهای رو به توسعه آنها و نیز با در نظر گرفتن اهداف متعالی و ملی و دینی، بهترین روش‌ها و تکنیک‌های ممکن را برای برقراری ارتباط با مخاطبان مختلف به ویژه کودکان و نوجوانان به کار گرفته شوند تا آنها را جذب و روحیه تفکر و تحقیق و مطالعه را در این قشر ایجاد کنند. از آنجا که آمار سرانه مطالعه در کشور ما پایین است، با برنامه‌ریزی دقیق و کارشناسی اصولی، از رسانه‌ها و فناوریها برای بالا بردن فرهنگ عمومی جامعه و تبلیغ و تشویق افراد به ویژه کودکان و نوجوانان به مطالعه و کتابخوانی می‌توان بهره برد.

تغییرات فناوری‌های اطلاعاتی امکانات جدیدی برای یادگیری و آموزش در اختیار فراگیران قرار داده است. برای مزایای مطالعه با فناوریها، میتوان سهولت دسترسی، تصویرسازی ذهنی و فردی، بالا بردن تعامل فراگیران و جذابیت‌های چندرسانه‌ای را ذکر کرد که در سنین مختلف میتواند قابل استفاده باشد. البته باید توجه داشت که استفاده از اینگونه فناوریها در بسط مطالعه مستلزم تقویت مهارتهایی مانند گوش دادن و بستر سازی در مخاطبان از محیط خانواده و

دادگران، محمد؛ خرازی آذر، رها؛ دبلشکی، فرحناز. (۱۳۹۶). نقش شبکه‌های اجتماعی بر ترویج فرهنگ کتابخوانی (مطالعه موردی؛ دنبال کنندگان صفحه کتابدونی در شبکه اجتماعی اینستاگرام. راهبرد اجتماعی فرهنگی، ۶ (۲۲): ۲۳۴-۲۰۷.

صمیعی، میترا؛ قبادی ترا، حدیقه؛ حریری، نجلا. (۱۳۹۹). نقش شبکه‌های اجتماعی در میزان مطالعه الکترونیکی و چاپی (مطالعه موردی: دانشجویان دانشکده ادبیات، علوم انسانی و اجتماعی واحد علوم و تحقیقات دانشگاه آزاد اسلامی). علوم و فنون مدیریت اطلاعات، ۶(۲): ۷۳-۸۸.

طاهری پور، زهرا؛ یزدانی، فاطمه. (۱۳۸۹). نقش تلویزیون در ترویج فرهنگ مطالعه دانشجویان. علوم خبری، ۸(۳۱۹): ۱۶۳-۱۸۸.

قاضی زاده حمید، جهانشاهی زلیخا. (۱۳۹۷). بهره گیری از شبکه های اجتماعی توسط کاربران کتابخانه های عمومی مطالعه موردی: کتابخانه های عمومی شهرستان تنکابن. تحقیقات اطلاع رسانی و کتابخانه های عمومی. ۲۴(۱): ۱۶۷-۱۴۹.

مرادمند، علی. (۱۳۸۹). بررسی تطبیقی عوامل مشوق و بازدارنده مطالعه غیردرسی از دیدگاه دانشجویان دختر و پسر دوره کارشناسی در دانشگاه تربیت معلم آذربایجان. تحقیقات اطلاع رسانی و کتابخانه های عمومی، سال شانزدهم، شماره ۶۱، صص ۹۵-۱۱۴.

میرحسینی، زهره؛ محمدی، زهرا. (۱۳۹۱). بررسی نقش تلویزیون در ترویج فرهنگ کتابخوانی از دیدگاه نوجوانان شهر تهران. فصلنامه علمی - تخصصی کودک، نوجوان و رسانه. ۱ (۳): ۱۳ - ۴۱.

هادیانفرد، علی محمد؛ غیبی، نگار. (۱۳۹۷). بررسی وضعیت مطالعه دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی جندی شاپور اهواز. توسعه آموزش جندی شاپور. ۹ (۴): ۲۶۲-۲۶۸.

مدرسه می باشد. لذا متخصصان دانش شناسی و فرهنگی که پل ارتباطی با مردم هستند، در حوزه فعالیت های خود جهت ترویج فرهنگ مطالعه و کتابخوانی دو کار می توانند انجام دهند: یکی اینکه جامعه مخاطب را نسبت به پیام و هدف خود از طریق کارکردهای نوین «آگاه» کنند. و دیگر اینکه محتوای پیام را در کنار سایر قالب های اطلاع رسانی، از طریق قالب مکتوب در اختیار مخاطب قرار دهند چرا که فرهنگ مکتوب مانا تر و تاثیر در ذهن عمیق تر خواهد. به منظور کاربست سازنده تر فاوا در ترویج کتابخوانی پیشنهاد های زیر ارائه می شود:

استفاده از امکانات تبلیغی در داخل فناوریهای اطلاعاتی برای تشویق افراد به مطالعه و آشنایی با فواید آن. تدوین فیلمها و برنامه های آموزشی آنلاین برای نشان دادن جایگاه کتابخوانی، آموزش کتابخوانان و کتابداران در زمینه کارکردهای چندگانه فناوری ها از طریق تهیه جزوات آموزشی و برگزاری کارگاه های آموزشی متمرکز کشوری و استانی، استفاده از فناوریهای اطلاعاتی مانند تلویزیون برای تبلیغ مطالعه و نرم افزارهای کتابخوانی، برگزاری دوره های دانش افزایی برای آشنایی بیشتر معلمان و والدین با کارکردهای مثبت رسانه ها در کتابخوانی، معرفی بسترهای مفید کتابخوانی؛ تجدید نظر در سیاست های آموزشی و برنامه های آموزشی و درسی کشور مبتنی بر کتابهای دیجیتال.

منابع

ابوطالبی، مریم. (۱۴۰۰). فضای مجازی و نقش آن در توسعه و ترویج فرهنگ کتابخوانی. دوازدهمین کنفرانس ملی روانشناسی، علوم تربیتی و اجتماعی. تهران. بیچرانلو، عبدالله؛ غفوری، محبوبه؛ مهربان، زهرا. (۱۳۹۶). نقش تلویزیون در ترویج مطالعه و کتابخوانی در ایران. پژوهش های ارتباطی، شماره ۸۹: ۹۳-۱۲۰.

خلقتی، مرضیه. (۱۳۸۹). شبکه های اجتماعی، پیدایش و تحولات، کتاب مهر، سال اول، شماره اول.

Technologies, Proceedings. (pp. 1008-1012).
IEEE.

همراز، ویدا. (۱۳۹۸). استفاده از کتاب صوتی به مثابه یک رسانه برای آموزش تاریخ. مطالعات میان رشته‌ای ارتباطات و رسانه، ۲ (۳): ۳۷-۵۵.

همراز، ویدا؛ الفت، نگین. (۱۴۰۲). مطالعه نقش رسانه نوین کتاب صوتی در ترویج فرهنگ کتابخوانی. مطالعات راهبرد فرهنگ، ۳ (۱): ۱-۱۵.

یزدان، بختیاری. (۱۳۹۶). رویکردی جامع به طراحی آموزشی. تهران: تمدن علمی.

Adac, C., & Adac, M. (2019). Investigating the effective factors on the use of knowledge management by school principals. *Journal of School Administration (JSA)*, 7(1): 120-140.

Ogborn Corpuz, J. (2019). Impacts of Growing Technology on Students' Reading and Writing Skills.

Oswald, D & Baker L. (2010) "Shyness and online social networking services. Marquette University, USA", *Journal of Social and Personal Relationships*, 27(7): 873-889.

Pido, N. W. T., & Sujitno, F. D. C. (2022). The effect of digital technology on students' reading Behavior. *Journal of English Teaching and Linguistic Issues (JETLI)*, 1(2), 81-93.

Sage, K., Augustine, H., Shand, H., Bakner, K., & Rayne, S. (2019). Reading from print, computer, and tablet: Equivalent learning in the digital age. *Education and Information Technologies*, 24: 2477-2502 .

Subaidi bin Abdul Samat, M., & Aziz, A. A. (2020). The effectiveness of multimedia learning in enhancing reading comprehension among indigenous pupils. *Arab World English Journal (AWEJ) Volume*, 11.

Tabernero Sala, Rosa; Álvarez Ramos, Eva; Heredia Ponce, Hugo. (2020). Reading habits and information consumption of adolescents in the digital environment. *Área de Biblioteca, Archivo y Publicaciones*. Retrieved from: <https://rodin.uca.es/handle/10498/23267> .

Wu, H. Y., Calabrèse, A., & Kornprobst, P. (2021). Towards accessible news reading design in virtual reality for low vision. *Multimedia Tools and Applications*, 80(18), 27259-27278.

Zain, M. Z., & Murugaiah, P. (2004, August). Management practice in Malaysian Smart School: Tasks and support analysis of the ICT implementation. In *IEEE International Conference on Advanced Learning*

Quarterly Journal of Educational Psychology Skills
Islamic Azad University Tonekabon Branch
Vol. 14, No. 2, summer 2023, No 54

Journal of Educational
Psychology

The opportunities and threats caused by information technology in promoting reading culture from the perspective of student teachers

Setareh Mousavi ^{1*}

1) PhD in Curriculum Planning, Instructor of University, Isfahan, Iran

Abstract

In recent years, reading has taken steps backwards against the expansion of the functions of technologies, so the purpose of the present study is to investigate the opportunities and threats caused by information technology in promoting the culture of reading from the perspective of student teachers of Farhangian University of Isfahan. The research method is descriptive, the statistical population includes students and teachers of Farhangian University of Isfahan. Using stratified random sampling method, 342 of them were selected as a sample. The measurement tool, a researcher-made questionnaire, included 46 questions based on a 5-point Likert scale, which measured opportunities and threats in three cognitive, emotional and behavioral areas of reading. The analysis of data showed that the most important cognitive opportunities of technologies are: diversifying educational and leisure-oriented activities, in the emotional field: the desire for appropriate content creation and separation of subjects, and in the behavioral field: diversifying students' free time. The most important threats are in the cognitive field: the weakening of understanding and memorization, in the emotional field: the reduction of thinking and pondering on issues and following unreliable sources in the media, and in the behavioral field, creating an environment of separation from the original teachings of books.

Key words: information technology, reading, student teachers
